

## **"WAT HEEFT DAT IN HEMELSNAAM MET KERK-ZIJN TE MAKEN ... .?"**

### **Over inloopcentra en de kerkelijke gemeente(n)**

*"Zou u een artikel willen schrijven over waarom inloopcentra goed zijn voor de plaatselijke gemeente?" Het waren misschien niet precies deze woorden, maar het was wel de strekking van het allereerste verzoek aan mijn adres om een bijdrage te leveren aan dit nummer. In het gesprek dat volgde, nuanceerden we de vraag en kwamen we uit bij het belang van een inloopcentrum voor de plaatselijke gemeenten. Daarnaast zou het ook nog over het oecumenische karakter van inloopcentra moeten gaan.*

#### **Kinderschoenen**

Het is niet zonder reden dat ik terugkom op dit allereerste contact. Want achter de formulering van die vraag zit de gedachte dat inloopcentra goed zijn voor plaatselijke gemeente(n) en parochie(s). Nu zal ik dat zeker niet willen ontkennen, maar het klinkt me allemaal wat te massief. En dat heeft te maken met de leeftijd van de meeste inloopcentra. Het gros is jonger dan tien jaar en veel centra draaien nog maar enkele jaren. Inloopcentra – een enkeling uitgezonderd – zijn daarmee de kinderschoenen nog lang niet ontgroeid en moeten nog 'bewijzen' dat ze volwassen kunnen worden. Deze kanttekening plaats ik niet vanwege scepsis over de toekomst van de inloopcentra, maar in alle nuchterheid. Het is eigenlijk te vroeg om een goed oordeel te kunnen vellen. Het valt nog moeilijk te bezien hoe over tien jaar de vlag erbij zal hangen. Het kan in dit verband in ieder geval geen kwaad om heel nuchter te constateren dat van de 18 Nederlandse inloopcentra die Nijssen en Den Besten in 1980 in hun boek over inloopcentra ten tonele voeren er inmiddels tien weer zijn verdwenen. Het is en blijft voorlopig een zoektocht waarin ook vlaggen gestreken worden! Het klinkt wellicht wat steriel, maar het is zaak om ook van deze 'slachtoffers' te leren.

#### **Blokkades in de relatie**

Nog een kanttekening moet ik plaatsen alvorens in te kunnen gaan op de vraag naar het belang van het inloopcentrum voor de kerkelijke gemeente. Belang van iets voor iets anders vooronderstelt een relatie tussen de twee, zelfs een positieve relatie. Daarom moeten we kijken naar de relatie tussen de gemeente en het inloopcentrum. Die kan op verschillende manieren onder druk komen te staan. En die druk kan van beide kanten komen. Ik begin met de kerkelijke gemeente. "Wat heeft dat in hemelsnaam met kerk-zijn te maken?" riep een predikant uit toen hij iets hoorde over een inloophuis bij hem in de buurt. Is dat een extreme reactie? Misschien wel, maar niet zo extreem dat het een karikatuur is. In de kerk vragen veel mensen zich af of de kerk zich wel moet storten in wat zij als

buurthuisachtig werk zien. Want heeft de kerk geen hogere roeping dan koffie te schenken en een praatje te maken? Heeft het werk niet een veel te laag evangelisch gehalte? Allemaal vragen die voortkomen uit scepsis ten aanzien van deze nieuwe werksoort. En zo'n negatieve of veroordelende ondertoon kan de relatie behoorlijk vertroebelen.

Ook als de houding van mensen in de gemeente tegenover een inloopcentrum in principe positief is, kan de relatie toch in feite onvruchtbaar blijven. Dit is het geval als het inloopcentrum de status van paradepaardje krijgt. Of als het als alibi gaat fungeren. Die twee: paradepaardje en alibi, willen trouwens ook nog wel eens nauw samenhangen!

*Paradepaardje* wordt het inloopcentrum als het vooral wordt gezien als een activiteit waar je als gemeente wel mee voor de dag kunt komen, beter dan met meer geijkte vormen van kerkelijk werk. Je ziet nogal eens dat met name buitenlandse gasten worden meegetroond naar inloopcentra. En niet zonder trots wordt deze nieuwe werkvorm dan gepresenteerd. Op zich is daar niets op tegen. Integendeel, want Nederland loopt aardig voorop als het gaat om kerkelijke inloopcentra, maar soms proef ik de sfeer van het beste paard van stal dat op mag komen draven om getoond te worden.

Een *alibi-functie* kan het inloopcentrum ook krijgen. Dat gebeurt als de gemeente haar gaat zien als de diaconale façade waarachter ze haar gewone binnengemeentelijke gang kan gaan. "Maar we hebben toch al het inloophuis?" klinkt het dan. Het inloopcentrum is dan het excuus om voor de rest met de diaconale en missionaire armen over elkaar te blijven zitten.

Verstoring van een goede en vruchtbare relatie kan ook vanuit het inloopcentrum gestalte krijgen. Dat gebeurt vooral als de traditionele gemeente wordt gezien als achterhaald, als een plek waar alleen maar achterhoedegevechten worden gevoerd. Dat is evenzeer veroordelend als de houding van de dominee hierboven. En een dergelijke veroordeling – ook al gebeurt het stilzwijgend – blokkeert een vruchtbare relatie. Bovendien lijkt het te ontkennen dat het inloopcentrum veelal leeft bij de gratie van financiële en personele 'imput' uit de 'gewone' gemeente.

## Ontmoeting

Na dit veld vol voetangels en klemmen een beetje in kaart te hebben gebracht, kunnen we overgaan naar de vraag hoe het inloopcentrum de kerkelijke gemeente kan helpen een betere gemeente te worden.

Om een antwoord te vinden op deze vraag grijp ik terug op een themanummer van het tijdschrift 'Praktische Theologie' over diaconaat. De titel van dat nummer luidde: 'Diakonaat en Gemeenteopbouw: vernieuwing door ontmoeting' (1991/4). Het gaat me daarbij speciaal om 'ontmoeting', omdat dat woord bij uitstek toepasbaar is op de inloopcentra. Mensen ontmoeten mensen en dat gebeurt in de ongedwongen sfeer van vaak een huiskamerachtige ruimte. Aanvankelijk was er soms wel eens de gedachte dat Jan en alleman zouden binnenstappen, maar dat bleek niet te gebeuren. Hoe gevarieerd het publiek ook is (want dat is het!), toch zie je in het bijzonder mensen die op de een of andere manier in de knel zijn gekomen. En zonder deze mensen op hun 'knelsituatie' vast te pinnen (een mens is altijd meer dan zijn of haar probleem en vooral ook anders), kunnen we zeggen dat juist voor deze mensen in het evangelie veel plek wordt ingeruimd. Jezus' aandacht gaat in het bijzonder uit naar hen die in het 'gewone' leven vaak niet meetellen. De kerk heeft het er altijd moeilijk mee gehad om

daarin op Jezus te lijken. Dat geldt ook vandaag de dag. De groep mensen die in onze kerken de dienst uitmaken zijn over het algemeen gegoede middenstanders die ook overwegend met andere gegoede middenstanders omgaan. Het zijn mensen die Konvooi lezen en daarin schrijven. Soort zoekt soort, soort ontmoet soort. Ik bedoel dat als een nuchtere constatering, niet als een veroordeling. Het (ge)goede is ons meestal in de schoot geworpen, daar hebben we zelf weinig aan af of toe kunnen doen. Maar het betekent wel dat we in onze kerken vaak niet meer de mensen tegenkomen die voor Jezus in het bijzonder belangrijk waren en belangrijk zijn. Omdat deze mensen in onze kerken over het algemeen niks te zoeken hebben. En zo ontstaat een kloof die moeilijk te overbruggen is. Een kloof die het risico met zich meebrengt dat diaconale activiteiten van de gemeente zich gaan richten op abstracte groepen zonder gezicht (armen, WAO-ers, psychiatrische patiënten). En dat kan er heel gemakkelijk toe leiden dat mensen worden teruggebracht tot hun tekort, tot wat ze niet hebben. En voor je het weet praten we dan over 'probleemgevallen'. En dan zijn we heel ver van Jezus af. Want hij ging om met mensen, niet met probleemgevallen. Van hem lezen we heel regelmatig dat hij mensen 'aanziet'; dat er een werkelijke ontmoeting is. Inloopcentra zijn plekken waar zulke ontmoetingen tot stand kunnen komen, waar mensen weer worden aangezien en waar ze weer bij hun naam worden genoemd (het is ongelooflijk schrijnend dat dat laatste voor bepaalde mensen helemaal niet zo gewoon is!). De inloopcentra blijken plekken te zijn waar etiketten loslaten en mensen zelf te voorschijn komen.

### **Er moet niks ...**

Er wordt met het woord 'ontmoeten' wel eens gespeeld. Het wordt dan opgevat als ont-moeten in de zin van niet-moeten. Ook in die zin zijn inloopcentra plekken van 'ont-moeten'. Er moet even niks, er is geen programma dat direct moet worden afgewikkeld. Het enige moeten is in eerste instantie het ontmoeten. Maar ik zeg er direct bij dat dat voor ons als kerkmensen vaak niet zo gemakkelijk is. Want wij moeten eigenlijk altijd wel wat. Ook al is bijvoorbeeld het moeten bekeken van mensen in onze beleving weggevallen, andere vormen van 'moeten' nemen heel gemakkelijk die opengevallen plaats in. Want het moet toch uiteindelijk allemaal anders; het moet toch naar het Rijk Gods toe ..... Dat moet ook zeker en dat gaat het ook, maar het meest zuivere 'program' daarvoor ontstaat in de ontmoeting met mensen. En de inloopcentra bieden in dat opzicht goede oefenruimte voor de kerkelijke gemeente. In mijn ogen is dat een van de belangrijkste functies die het inloopcentrum voor de gemeente kan hebben.

### **Een menselijke brug**

Wil deze functie uit de verf komen, dan zal er een bepaalde wisselwerking tussen de twee moeten zijn. En daar schort het nog wel eens aan. Inloopcentrum en kerkelijke gemeente staan soms betrekkelijk los van elkaar. Ze functioneren dan ieder op hun eigen eiland, met ieder hun eigen bedoening. Maar ik moet daar onmiddellijk bij zeggen dat de brug tussen beide eilanden druk bewandeld wordt door de medewerkers. Of misschien moet ik het nog anders zeggen: medewerkers zijn vooral zelf die brug. Want in meerderheid zijn de vrijwilligers van de inloopcentra betrokken kerkleden. Zij staan over het algemeen niet aan de rand van hun gemeente, maar meer dan gemiddeld in 'de kern'. En juist deze 'personele unie' biedt volop kansen voor een intensivering van de relatie tussen de

twee. In ieder geval ligt hier een uitdaging voor hen die in beide 'werelden' hun wortels hebben.

*Een gedeelte uit het artikel in Konvooi; Een stal in de stad - december 1993 van de hand van Sake Stoppels*